
A MOŽDA JE PAS SANJAO NAS

BORIS BECK

Poslije puna četiri sata vođenja ljubavi odvojila sam se od Nikše i rekla: “Nemoj se ljutiti, ali sve me već boli. Ne mogu više.” Nikša mi ništa nije odgovorio, samo je ležao u mraku pokrivajući rukama nemilosrdno ukrućeno spolovilo.

– Jadniče moj – nagnula sam se nad njega i poljubila ga dok je on stiskao zube i mrštio čelo. Kad sam izašla iz kupaonice, već je spavao. Erekcija je popustila. Pokrila sam ga, obukla se i izašla na stubište.

Mrzila sam taj lift: bio je tijesan i zapišan. Kabina se tresla, a žarulju je ponovno netko ukrao, tako da sam u mraku umirala od straha dok su vitla i čelična užad cviljela i škripala. Izašla sam u noć i iznenadila se. Nakon što ga nisam vidjela punih mjesec dana, pas je ponovno bio ondje.

Ne spavam od 18. rujna 1991. Te smo noći bdjeli nad mrtvim djedom. Sanduk je (srećom) bio zatvoren, a osim tate, mame i jedne stare tete nije bilo nikoga. Da nije bio rat, bila bi rodbine puna soba. Ovako su oni koji su preživjeli masakr bdjeli uz one koji nisu. Teta je molila krunice, tata je sjedio zatvorenih očiju, kao da spava, ali znala sam da nije spavao, mama je zapalila dušicu ispred slike Svete obitelji i četrdeset osam puta te noći (otkad sam počela brojati) prekontrolirala razinu ulja u čaši i svaki put dolila valjda jednu kap.

Na svojim noćnim šetnjama otada uglavnom razmišljam o mrtvima. Zamišljam kako se penju prema zvjezdanom nebu, trebaju li im vitla, elektromotori i čelična užad ili imaju krila, pitam se postoji li ondje doista vaga na kojoj vam na jednu stranu stave srce, a na drugu pero, dočekuju li mrtve doista njihovi bližnji i vide li doista pred očima

čitav život, urone li zbilja u svjetlo? U svakom slučaju, imaju ondje gomilu posla i zato mi je čudna ta njihova potreba da netko od živih bude uz njih prve noći koju provode u vječnosti.

Možete pretpostaviti da sam puno čitala o nesanicici: ljudi koji spavaju manje od četiri sata na noć imaju triput veću vjerojatnost da će umrijeti u idućih šest godina od onih koji spavaju noću sedam do osam sati. Ljudi koji ne spavaju postaju mrzovoljni, razdražljivi, zaboravni, zbunjeni, apatični, neljubazni i netrpeljivi.

Nikšin pogled s četrnaestog kata bio je veličanstven. Neboderi su izranjali iz mora drveća, a nijanse zelene boje lišća bilo je nemoguće nabrojati. Iznad svega proljetno sunce, a duboko ispod nas igralište puno djece: na selo nisu mogli ići zbog rata, a na more jer nije bilo novca. Usljed jeke koja je nastajala između nebodera razgovijetno su se čuli svi njihovi povici. Nikšu sam prvi puta ugledala kada je izašao iz kuhinje i zapeo kolicima o dovratok. Prošla sam prstom po potpuno oguljenu drvu i iver mi je ostao pod noktom – osjećala sam se kao u snu.

Bilo mi je kao u snu kažemo kada je što bilo divno, neobično, kada je bilo zanosno, nešto čega ćemo se uvijek sjećati. A opet: *sjećam se toga kao u snu* kažemo kad je nešto bilo nejasno, tajanstveno, mutno, nešto što nismo jasno ni vidjeli, ni čuli, ni zapamtili. *U snu* može značiti nezaboravno i zaboravljeno, a može značiti i oboje. Ali sna za mene nema već odavno, više ga i ne čekam ležeći satima budna u krevetu nego izađem u šetnju i, ako ne razgovaram sa svojim prijateljem psom, vrtim po glavi same gluposti. Na primjer: razmišljam postoji li negdje na svijetu moj antipod, netko tko samo spava? Ako su ljudi poput cipela, i svatko ima svoj par, ma kako smiješan bio, postoji li negdje druga polovica mene koja samo spava? Ali, i da ga nađem, što bih s njim?

Kada se oko pet ujutro vratim doma, sjednem u naslonjač, zatvorim oči i tako sjedim sve dok se mama ne probudi. Potom spremimo doručak sebi i tati i ja odem na posao. Volonterski, moram dodati. Pričalo se da će možda otvoriti radno mjesto.

Blaženi strah: nikad Nikšu ne bih upoznala da se Svjetlana nije bojala. “Silvija, imam jednog zdrmanog. Bojim se ići sama”, rekla mi je Svjetlana. U socijalnoj službi rekli su joj da imaju jednog vojnika koji je malo čudan i da je otjerao već nekoliko socijalnih radnika i fizioterapeutkinja. Navodno je znao prijetiti pištoljem. Pročitala sam spis: mjesto ranjavanja, okolnosti, stupanj invaliditeta, pravo na nje-

gu i pomoć, mirovina. “Hm,” rekla sam Svjetlani, “dobra partija.” “Ti si luda”, rekla je Svjetlana. “Sve mu je mrtvo ispod pasa.”

U garsonijeri je živio sam. Ionako malen stan bio je još tješnji zbog prevelikog regala od tamnog masivnog drveta, valjda slavonske hrastovine, fototape koja je prikazivala šumu u jesen i golemih seljačkih jastuka na krevetu.

– Ne bi ni to dobio da nisam došao s prijateljem – rekao nam je vojnik kada smo ušle i namignuo mi. Na Svjetlanu nije obraćao pažnju. Zurio je samo u mene.

Skinuo je košulju i pogurio se. Mirisao je na loš sapun, vrat mu nije bio obrijan. Koža mu je bila bijela i nježna, ali su ispod nje mišići bili zgrčeni. Rekla sam mu da ruke raširi, da ih podigne, da ih ispruži i opipavala sam mu zglobove i tetive.

– Bide li ti dlanovi? – pitala sam.

– Da – rekao je.

Rekla sam mu da me obgrli i podigla sam ga iz kolica. Pomogla sam mu da legne. Madrac je bio vlažan i star.

– Premekano je – rekla sam mu. Pokazala sam mu prve tri vježbe za vrat koje je poslušno ponovio za mnom. Zaključila sam da je dosta za danas i rekla mu da ćemo doći sutradan. Svjetlana je sve do autobusa brbljala kako je sve dobro prošlo.

– Izgleda da se zaljubio u tebe – rekla je, a ja sam joj stala na nogu.

Ža miran san veoma je važna svetost spavaće sobe: izbacite iz sebe sve probleme, nemojte u krevet donositi uznemirenost, sredite račune, napravite plan za sutra i zaključite sa zabrinutošću barem dva sata prije spavanja inače će vam tijelo biti zbunjeno i možda neće htjeti spavati u krevetu.

Dok sam te noći šetala, prvi put nisam razmišljala samo o mrtvima. Osjećala sam se lagano, kao da sam napunjena plinom, činilo mi se da je dovoljno samo začepiti nos, napuhnuti se i počela bih se dizati prema vedrom večernjem nebu. Da: bilo mu je dovoljno reći samo jednu riječ, bilo je dovoljno samo uzeti ga za ruku i poljubiti ga. Ali tko će skupiti hrabrosti?

Nikša je stanovao u mojem bivšem kvartu, skroz na drugom dijelu grada. Odšetala sam do njegova nebodera, potražila sam četrnaesti kat i ugledala ga kako puši na prozoru. Stajala sam tako neko vrijeme, a onda su naišla trojica klinaca, mlađih od mene, napuštenih ili pijanih.

– Vidi, vidi, možda traži nekoga mekog srca i tvrdog kurca?

– Možda bi pušila, a nema što?

– Ne znam zašto se zgražaju ako neku siluju pa ubiju. To ti dođe kao neka nagrada prije smrti.

– Nju u svakom slučaju nećemo ubiti, zar ne?

Okružili su me, zateturala sam, jedan me pridržao da ne padnem, a u naletu panike nisam im vidjela ni lica ni shvaćala riječi. Osvrtala sam se i spremala zavikati kad je uz mene stao pas, velik, kao da je moj, i počeo vrlo uvjerljivo režati na klince. Bacili su još par fora i zbrisali. Pogledala sam svojeg novog prijatelja: iako bez ogrlice, bio je čist i njegovan, dobro uhranjen, a duga mu je svijetla dlaka bila pomalo kovrčava. Bilo je u njemu nešto plemenito i mogla sam ga zamisliti kako stoji uz kraljeve dok odlaze u lov. Namignuo mi je i otišao. Čudna li psa!

Nakon klaustrofobičnog putovanja zadimljenim liftom Svjetlana i ja smo pozvonile Nikši. Rado bih se pogledala u zrcalu, ali ukrali su ga iz kabine i u spomen ostavili četiri rupe. Iako je podne već prošlo, još je bio spavao. “Što ćete, loše spavam. Čitavu noć slušam taj prokleti lift kako ide gore-dolje”, rekao je. Dok sam mu ja pokazivala nove vježbe i provjeravala kako je zapamtio stare, Svjetlana je prepričavala neki svoj san i tumačila nam ga.

– Ja sam sanjao psa – rekao je Nikša iznenada, kao da se sna sjetio tek u tom trenutku.

– To nije dobar znak. Je li bio crn?

– Ne, bio je svijetao.

Osjećala sam se pomalo uvrijeđeno, kao da sam gladna, a oni govore o jelu, pa sam promijenila temu dok je Svjetlana razmišljala kakav bi to predznak mogao biti svijetao pas. Izgrdila sam Nikšu: “Vježbe radiš prebrzo. Mišići moraju zgrčiti, ali i opustiti. Ne treba ti brzina, to su statičke vježbe.”

– Na zapovijed – rekao mi je.

– Imaš veličanstven pogled – rekla mu je Svjetlana.

– Da, to će me spasiti.

– Znam da ti nije lako – rekla sam mu i stavila ruku na rame. Izmaknuo se.

– Srećom, imam prijatelja – rekao mi je i opet namignuo.

Dok smo izlazili, pitala sam ga hoće li van u park. “Ne”, odgovorio je. “Tamo odakle sam došao bilo je sasvim dovoljno zraka. A i vazduha.”

– Ti, draga moja, ne spavaš zbog stresa. A koji je najbolji način za otklanjanje stresa? – rekla mi je Svjetlana i pokazala članak iz časopisa. “Tijekom mnogih stoljeća podrazumijevalo se da je energija ljudske spolnosti potencijalan izvor pomlađiva-

nja. Spolna aktivnost oslobađa endorfine (spojeve u mozgu koji smanjuju stres). Čvrsta društvena veza i ljudski kontakt u vođenju ljubavi – s ljubljjenjem, dodirivanjem, grljenjem i toplinom – potiče na zdravlje svaku stanicu i organ u tijelu. Orgazam je izvrstan za opuštanje mišica i otklanjanje stresa, a ojačava i sposobnosti imunološkog sustava.”

Opet sam odšetala skroz u naš stari kvart i sjela na klupu na kojoj je starija škvadra noću sjedila i pjevala. Ja sam kao klinka zurila u noć i slušala ih, a osjećala sam se kao da dodirujem nešto nadnaravno, makar danas ne bih rekla da je pjesma bila posebno dubokoumna, više slična stihovima iz spomenara:

*Ulična svjetiljka baca svjetlost u krug
Dok crni leptiri lete pravo na nju
Ali ne znaju da tu je kraj
Da ih ubija njene svjetlosti sjaj*

285 Te noći, a ispraćala sam jubilarnog šeststotog mrtvacu, naravno, nitko nije sjedio uz gitaru. Park je pokazivao znakove starosti i istrošenosti, drveće je poraslo, klupe su istrunule, ljujlaške su potrgane, a pješćanici zapušteni. Ponovno sam otišla do Nikšine zgrade, ali je kod njega bio mrak, mrak koji je samo raspirivao moju želju. Međutim, jedan je dječak šutao loptu. “Odakle ti ovdje?” upitala sam ga, ali nije mi ništa rekao. Umjesto njega progovorio je onaj pas od jučer, pojavio se opet i stao uz mene: “Stari mu cuga. Kad dođe doma, nastane tarapana pa klinac zbriše van i napucava loptu dok stari ne zaspi.” “A kako se zove?” “Dino.”

Razmišljala sam o Nikšinu licu. U čemu je tajna tog nosa, tih usta, tih očiju, kakav je to koban raspored? Ili su to možda obrve? Uši? Zašto me te crte lica zavode, zaluduju, plaše, privlače, raznježuju, zašto nešto stane u meni kad ga vidim?

Nešto? Stane sve, osim nesanice, dakako.

Izgubila sam san, doduše, ali produljila sam si život. Ako nisam spavala šest stotina dana, a spavala bih prosječno osam sati, to znači da sam uštedjela dvije stotine dana. Gilgameš je prije pet tisuća godina namjeravao pobijediti smrt tako da savlada san. Ali nije uspio. Želim li ja pobijediti smrt?

Na ručku sam pogledavala sliku Svete obitelji. Na njoj smo Nikša i ja: bili bismo doista bezgrešna obitelj. Vrat mu je prelomljen: ništa se ne mrda među nogama.

– Nije istina – rekla je Svjetlana sutradan. Zar nisi primijetila da mu se digao dok si vježbala s njim?

– Nisam – rekla sam. Bilo mi je neugodno.

Još jedna noćna šetnja. Sajle i koloturi koji su tolike mrtve o kojima sam slušala na vijestima podizale s ovoga svijeta na drugi neumorno su se vrtjeli i škripali i nisu mi dozvoljavali da spavam. Ispred Nikšine kuće onaj smeđi pas. Dine nema, izgleda da se tata nije još vratio.

– Brineš se zbog Nikše? – rekao je pas.

– Brinem. Samo je zatvoren u kuću. Trebao bi izaći.

– Kako da izađe kad su stepenice na izlazu iz nebodera! Ne može sam preko njih, a ne želi nikoga moliti.

“Psi su doista pametni”, pomislila sam i prvo što sam ujutro napravila bilo je da sam otišla zbog tih stepenica u društvo veterana. Malo sam lutala po kancelarijama i naišla na dečka kojeg znam sa škole. Ispričala sam mu slučaj, dečko paraliziran, ranjen u ratu, a ne može iz kuće. Da nemaju novaca, rekao mi je. Skoro sam mu oči iskopala: sve sam mu rekla, i da znam da nije bio ni dana u ratu, da je prije rata bio sekretar partije na fakultetu i da znam da s pečatom društva grade teniske terene.

286

Kada sam iza podneva došla do Nikše, već su dvojica bila pred neboderom s miješalicom i radili uz stepenice betonsku rampu. Haustor je smrdio po mačkama, a valjda i po štakorima. Pred liftom je stajao Dino.

– Teta, hoćeš me odvesti liftom na četrnaesti kat?

– I ja idem tamo.

– Kod vojnika?

– Da. A ti?

– Isto. Mi smo prijatelji.

– Kako se zoveš?

– Dino.

– Dino, a što ti mama radi?

– Doma spava, pije kavu i puši.

U liftu je Dino začepio nos: netko se prije nas žestoko neparfumirao. Dok smo se vozili, ključem koji mu je visio oko vrata strugao je po zidu ostavljajući vijugavu crtu. “Da to više nisi radio!” viknula sam i lupila ga po prstima, ali nije se ništa uvrijedio.

Ispričala sam Nikši za novosti i zaprijetila mu da će sa mnom u šetnju čim se beton osuši. “Na zapovijed,” rekao je i svukao majicu. Dok smo vježbali,

škicnula sam kako stvari stoje: opet je bio uzbuđen. Primijetio je da sam primijetila i oboje smo pocrvenjeli.

– A što ćeš. Koja bi htjela voditi ljubav s invalidom.

– Ja – odgovorila sam, ali ne naglas.

Možda je najpopularnija aktivnost prije spavanja seks. Seksom se prirodno opuštate, a to vam pomaže da umirate tijelo i tako sebi omogućite dobar noćni san.

Te sam noći na svojoj šetnji razmišljala što se događa s mojim snovima. Slažu li se negdje i čekaju da ih iskoristim ili se rađaju tek sa spavanjem pa ih uopće niti nema? Sanja li ih moj antipod? Sanja li netko u Novom Zelandu avione, zamračenje, topove i mrtvace, pa ujutro, uz kornflekse, ne zna što bi s njima i odakle mu?

Pozvala sam lift, ušla u odvratnu kabinu (ovaj put zadimljenu od cigareta) i odvezla se na četrnaesti kat. Stajala sam tako pred Nikšininim vratima, posvuda noćna tišina, i pitala sam se je li čuo lift kako se zaustavlja na njegovom katu, a onda sam se tiho spustila stepeništem. Pas me dopratio do kuće, ali nije znao što da mi kaže, samo me tužno gledao. E, da, rekao mi je da je Dino doma i da spava.

287 Samo sam jednom uspjela izvući Nikšu u park. Bio je užasno uzbuđen oko izlaska, a i vani je privukao veliku pozornost susjeda. Svi su, dakako, vidjeli betonsku rampu i bili su znatiželjni za koga je načinjena. Bio je sunčan dan i baš je uživao, a klinici su ga gledali kao boga. Proslavili smo našu malu pobjedu u kafiću, on uz pivo, ja uz sok. ("Alkohol će vam možda pomoći da zaspate, ali neće vam dozvoliti da spavate.") Ali onda su primili Svjetlanu, a ne mene. Tako je to, prije je bila dijete oficira, a danas je dijete časnika (mislim da se čak prije rata zvala Svetlana, ali nisam sigurna). Preuzela je i moje pacijente, a ja sam otišla doma raditi ono što radi Dinina mama. S izuzetkom spavanja. I pušenja.

A što se tiče Nikšina pušenja, razgovarala sam s psom o tome. Pas je mislio da ne bi smio toliko pušiti. I ja sam se slagala s njim, ali nisam znala što poduzeti. Zato sam i dalje razmišljala o glupostima. Na primjer: *svirati kurcu* znači trati vrijeme uzalud. Zamišljam kako je taj izraz nastao. Priča je kolala orijentom. Starom impotentnom trbonji nijedna mlada djevojka (ili muškarac) nisu uspjeli aktivirati meštiju. Zadržan kao fakir uspravlja sklupčanu zmiju svirkom na fruli dotični ga je angažirao da pokuša i s njim isto. Naravno, bez uspjeha: zmijoliki se organ nije uspravio. Priča je zaboravljena, ostao je samo izraz *svirati kurcu* kao oznaka svih naših uzaludnih napora. Tu sam pričicu izmislila kasnije, jedne noći za vrijeme jednog od naših bezbrojnih uzaludnih pokušaja.

Zbog menstruacije ostala sam par dana doma i preskočila nekoliko šetnji (mr-tve ionako mogu ispraćati i ležeći u krevetu). Čim sam prvi put izašla u dućan, pred vratima me čekao pas. Došao je javiti da Nikša neće raditi vježbe i da se neće javljati na telefon. Svjetlana je lupala na vrata, ali on joj je zaprijetio pištoljem i odonda ni ona ne želi ići tamo. Dino je žalostan, bi li možda mogla ja nešto?

Budući da bi mi to bio prvi neslužbeni posjet, trebala mi je podrška. Pas mi je pokazao gdje Dino stanuje. Bili su izbjeglice – preuredili su praonicu u prizemlju. Sad mi je bilo jasno zašto je Dino volio ići svojem vojniku – praonica je imala malene prozore i smještene toliko visoko da se kroz njih nije ništa vidjelo. Dječak je bio sam doma i odmah se spakirao za put na četrnaesti kat.

Uzalud sam se brinula: čim je čuo tko je na vratima, Nikša je otvorio. Željela sam porazgovarati s njim nasamo pa sam ga zamolila da Dini pokaže uniformu. Otvorio je ormar, izvadio nekoliko vrećica i zelenih ruksaka punih vojne opreme i prepustio malcu da kopa po tom blagu. Nisam mogla ne primijetiti kup šarenih časopisa (muških?) u ormaru.

Nikša me ponudio kavom pa sam se stisnula u kuhinjicu. Dok je petljao oko štednjaka (ja bih to napravila deset puta brže, ali nisam se željela gurati), Dino je u kutiji s čizmama otkrio dva odlikovanja.

– Samo se igray njima. I nisu nego za djecu – rekao je Dini. A meni: “Nije ti to ništa. Spomenicu su dali svima. I moja baka ima tri Spomenice. A križ sam dobio zato što sam bio ranjen. Nećeš ti zasluge.”

– A kako si bio ranjen?

– Jer sam bio postotak. Zna se koliko će u postotku ljudi stradati kod proboja minskog polja. Dvojica ili trojica od stotinu – to je prihvatljivo. Zato su mine besmislene. Zato smo ih uhvatili na spavanju: posijali su mine i mislili da su sigurni. Problem je jedino što onih par ipak stanu na minu. A moj je problem što sam ovoga puta to bio ja. Jesi li razumjela?

– Meni nisi postotak – rekla sam mu i poljubila ga u usnice. Odgurnuo me i okrenuo je glavu, ali ja sam bila uporna, kao nikad u životu. Okrenula sam mu glavu nazad i poljubila ga u usta, a on se opustio i uzvratio mi poljubac.

Čini mi se da moji roditelji nisu ni primijetili kada sam se preselila Nikši. I dalje sam tu i tamo dolazila na ručak, pomagala im po stanu, ali registrirali su me kao u snu. Izgleda da je to tako podijeljeno u našoj obitelji: oni spavaju, a ja sam budna.

Istini za volju, nisu ni očekivali da doma *prespavam*.

Ljeto nam je prošlo divno. Svaki smo dan izlazili u šetnju (to jest, ja; on u vožnju). Odlazili smo u kino, ja sam mu kuhala, Dino je dolazio k nama na kartanje i televiziju. Dugo sam razgovarala s njegovom mamom i na kraju je izbacila kretena iz kuće. Obrijala sam Nikši vrat, promijenila mu sapun, skinula onu groznu fototapetu i izbacila jastuke.

Nažalost, Nikša nije uspijevaao svršiti. Nije da to nije imalo dobrih strana: naš je seks bio jedan jedini beskrajni snošaj i nije bilo nikakve šanse da me ostavi nezadovoljenu. Međutim, nezadovoljen je ostajao on, a to je, priznat ćete, ipak bio polovičan seks. Što god da smo činili, koliko god da se ja trudila, nije išlo. Malo sam prelistala svoje knjige o fiziologiji. Većina ljudi s takvom ozljedom vrata ne može više uopće nikada voditi ljubav. Kod malobrojnih koji ipak mogu postići erekciju može doći do prekida živčane veze koja im omogućuje da dožive orgazam.

Još jedan članak, pod naslovom *Produžuje li zaista seks život?* "Taoizam je uzdizao ritualizirane spolne odnose kao ključ za dug život. Muškim sljedbenicima taoizma bilo je naloženo da prakticiraju *coitus reservatus*, da zaustavljaju vlastiti orgazam, a da partnericu dovedu do klimaksa. Smatralo se da tako zadržano sjeme okrepljuje i pomlađuje čitav muškarčev organizam. Veliki nizozemski liječnik Boerhaave (1668-1738) predlagao je starom amsterdamskom gradonačelniku da leži između dviju mladih djevojaka, uvjeravajući ga da će mu se tako vratiti snaga i ojačati duh." Nismo podcijenili ni mogućnost da je to bio samo oblik draženja pa smo i to pokušali. Ali samo smo ustanovili da Nikšin problem nije potencija nego kako je se riješiti.

Tatu sam pitala sanjaju li psi. Rekao mi je da se psi u snu trzaju, da čine pokrete šapama kao da nekoga love, da cvile kao da sanjaju.

Koncem lipnja smo, međutim, ostali zarobljeni na našem katu: u liftove su ugradili sigurnosna vratašca s unutarnje strane. To je bilo u redu zato što Dino više nije mogao šarati po zidu, ali ni kolica više nisu stala u lift. Otišla sam do predsjednika kućnog savjeta, ali nije ništa razumio.

– Svi su predsjednici kućnih savjeta ćaknuti – rekla sam Nikši. Normalni valjda neće to raditi.

– Upoznat ću ga ja sa svojim prijateljem.

Pozvao je predsjednika telefonom i, čim je ovaj ušao, izvadio pištolj i gurnuo mu ga pod nos. Ja sam se sledila, a Dino je rekao: "Au! Tetejac!" Predsjednik je zdimio u sekundi, a Nikša se namrštio.

– Vidim da se razumiješ u oružje – rekao je Dini.

– I ja ću biti vojnik.

– Nadam se da nećeš. Kakva je meni bila korist od toga? Pogledaj me, sjedim u parku kao prokleti parazit. Rat je najveća glupost, vjeruj mi. Nikad nemoj željeti biti vojnik.

Nisam se ljutila što je bio razdražljiv. Nikakvo čudo: povjerio mi je kakve bolove trpi i koliko mu je neugodna neprestana napetost. Grizla ga je savjest i što radimo samo na njegovom problemu (a doista smo puno *radili*), a ne rješavamo moje nespavanje. Odmahnula sam rukom: moje bdjenje samo je moj problem, a ovo je ipak bio naš zajednički problem. Odlučna da ga riješim, učlanila sam se i u pornovideo-teku: možda ondje bude nešto što će potegnuti okidač. Ali ni nakon beskrajnog niza svih mogućih filmova nismo uspjeli. Grizla sam ga, udarala, vikala na njega, ali ništa: ostao je neslomljiv.

Na kraju nam je to postalo i smiješno. Davala sam Nikši najblesavije prijedloge: mogao bi se aktivirati u vojsci i služiti ondje kao jarbol za zastavu; ili: bili bismo idealan par za snimanje pornofilmova kao dubleri za naporne scene – on koji je superizdržljiv i može se cijelu noć mrdati simo-tamo i ja koja pritom ne bih zaspala; ili: štap za pecanje.

– Za sve je kriv pas – rekao je Nikša.

Te mi je ljetne večeri ispričao o psu. Nije on uopće stao na minu, pazio je on, nego pas. Odnekud, od nikud, pojavio se svijetli pas i stao na minu nekoliko metara od njega. Odonda stalno sanja kako lovi tog psa, da ga spriječi da uđe u minsko polje, ali san uvijek završava isto, u eksploziji. Pas mu vječno izmiče. To je njegova noćna mora: doziva psa, a ne zna kako se zove.

290

Nevinost sam izgubila s Nikšom i bio je zaista nježan i drag ljubavnik, unatoč svim bolovima i patnjama koje mu je vođenje ljubavi uzrokovalo. Ali u tom sam se trenutku već osjećala starom i iskusnom: zbog mrtvaca. Dok su oni čitavi u smrti, mi smo još nevini u odnosu na nju; ali kao da nad nama imaju *pravo prve noći*: kao da polažu pravo na nas, kao da smo kmetovi Franje Tahija kojima otima djevice i oduzima im nevinost.

A možda se jednostavno plaše i ja pretjerujem.

Izvadili su zaštitna vratašca iz Nikšina lifta. Opet smo mogli u park.

– Gledaš me čudno – rekao je pas.

Već sam više puta primijetila da mi pas čita misli. A ovo je bio tok mojih misli: ako ja doista ispraćam mrtve, možda se to odnosi i na pse; ako je to doista onaj pas, možda sam ja budna u Nikšinu snu; ako je taj pas mrtav i još se uvijek

mota po ovom svijetu, možda za to postoji neki razlog; možda je to zato da ga ulovim i spriječim eksploziju. Sve sam to domislila u trenu, ali pas je bio brži od mojih misli, okrenuo se i pobjegao. Osjetila sam neizmjeran strah, prostor kojim je pas bježao čudno se produžio, zateturala sam i vratila sam se nazad. Lift je bio zauzet, ali nije se micao s mjesta. Opet je netko ostavio otvorena vrata, pomislila sam, i otišla pogledati na kojem je katu stao jer ionako nisam imala pametnijeg posla.

Ali dogodilo se nešto užasno. Dinin se tata bio vratio doma i tako počeo mlatiti ženu da je Dino pobjegao glavom bez obzira, jedino je, nažalost, stigao uzeti loptu. Otišao je po pomoć kod Nikše, popeo se na loptu i pritisnuo gumb za četrnaesti kat koji inače nije mogao doseći. Kad je lift krenuo, lopta je zapela između lifta i zida i počela užasno strugati. Mali se prepaio i pokušao je iščakati nogom, lopta je iskočila, a lift se trznuo i zahvatio mu nogu. S dječakovom nogom u procijepu lift je išao još nekoliko metara i stao, taman pred vratima četvrtoga kata. Tako sam ga ja našla, zaglavljenoga, bez svijesti, u krvi. Sutradan je Nikša posjetio Dinina oca i upoznao ga sa svojim prijateljem, nakon čega ludog pijanca više nitko nije nikada vidio.

291 Ispričala sam mami što se dogodilo i pitala sam je bi li zapalila dušicu pred Svetom obitelji, ali rekla je da se dušice pale samo za mrtve. "Dino je prava dušica", mislila sam. Spasili su mu nogu, a kada se poslije mjesec dana vratio s rehabilitacije izgledao je sasvim dobro. Budući da nisu imali novca za toplice, ja sam s njim po cijele dane vježbala i napredovao je sjajno. Imao je knjigu o psima i u njoj sam našla svojeg prijatelja: zlatni retriever.

Puno je gore bilo s Nikšom. Posve se zatvorio u sebe i više nije želio pokušavati.

– Pas uopće nije kriv – rekao mi je Nikša. Krivi smo mi: mi smo ratovali. Što zna pas tko su krivci, a tko žrtve? Što se sve to njega tiče? Je li ostao bez gazde zato što su ga ubili ili zato što je krenuo okolo ubijati? Mi smo ubili psa, eto to je.

Za svaki slučaj sklonila sam Nikši *prijatelja*. Ni pas se više nije pojavljivao, sama sam sjedila na onim klupama na kojima se davno pjevala ona glupa pjesma:

*Nekad sam letio, leptir bio i ja
Svjetlost me mamila, krila mi spržila
Crni leptiru, leti u noć
Jutro sačekaj, svjetlost će doć*

Budući da nisam Nikši mogla pomoći, pokušala sam da se barem osjeti korisnim – dosljedno sam provodila sve njegove savjete protiv nesaničice kojima me do sada oba-

sipao: nisam prije spavanja pila ni čaj, ni kavu, ni kakao, ni koka-kolu; nisam lije-gala punog želuca; nisam išla spavati ni izgladnjela; pila sam biljni čaj od hmelja, valerijane i matičnjaka s medom; opuštala sam se u kadi uvečer; slušala sam umi-rujuću glazbu; isprobala sam jogu, autogeni trening, meditaciju i molitvu; nisam kasno gledala televiziju; nisam u krevetu sređivala račune ni čitala knjige iz fiziolo-gije; prozračila bih sobu; promijenila sam onaj grozan Nikšin madrac; obavezno sam se išla i popiškiti prije spavanja; jedino nismo mogli isprobati uspavljanje uz šum mora. Ništa, međutim, nije pomoglo. Čak ni seks.

Malo-pomalo, Dino, njegova mama i ja izlazili smo u šetnju oko kuće. Noga mu je još uvijek tanja, ali mogao je hodati, svaki put sve više, iako šepajući. Rekla sam mami da neće biti nikakvih problema da krene u školu, ali je svejedno plakala. Nikša nas je gledao s prozora, a kad sam podigla pogled, povukao se unu-tra. Pas, prvi put danju, došao je do mene, i sklupčao se pod klupom.

– Gdje si tako dugo? Kladim se da si naganjao neke kučke?

– Istina – pokunju se. Znaš već kako se psi zaglave i ostanu bespomoć-no spojeni.

– Nisi valjda ostao zaglavljen?

– Puna dva mjeseca!

Uzdahnula sam. Kao Nikša i ja. A možda taj pas i je Nikša – možda se 292
Nikša pretvori u psa noću da može trčati. Sjetila sam se kako mi je namignuo kad smo se upoznali, baš kao Nikša. Ispred Nikšinog nebodera, uostalom. I lift je stal-no zapišan – možda putuje liftom doma. Pogledala sam sklupčanog psa i pitala se bi li mogao šapom dosegnuti gumb za četrnaesti kat.

Vratila sam se Nikši odlučna. *Sad ili nikad*, rekla sam, i navalila na jadnika. Bilo je točno devet navečer. Do jedan ujutro isprobali smo sve što smo znali o seksu (i još par stvari koje smo izmislili na licu mjesta), ali nije išlo. Kada me već sve boljelo, rekla sam Nikši da se ne ljuti, ali da ne mogu više.

Nikša mi ništa nije odgovorio, samo je ležao u mraku pokrivajući ru-kama nemilosrdno ukrućeno spolovilo.

– Jadniče moj – nagnula sam se nad njega i poljubila ga dok je on sti-skao zube i mrštio čelo. Kad sam izašla iz kupaonice, već je spavao. Erekcija je po-pustila. Pokrila sam ga, obukla se i izašla na stubište.

Pas je čekao pred haustorom.

– Silvija, zaista djeluješ umorno.

– Sve bih dala da mogu zaspati, makar i na trenutak. Spavaš li ti? Nikad te nisam vidjela da spavaš.

– Spavam.

– A mogu li psi sanjati? Znaš, možda ja sada spavam i sanjam tebe. Možda Nikša spava i sanja nas. A možda i ti sanjaš nas?

Pas je nagnuo glavu i gledao me. “Aha”, pomislila sam, “izbjegava odgovor.”

– A ako me već sanjaš, možda bi me mogao sanjati kao neku životinju koja spava. Kao puha, recimo. Ili jazavca. Ili medvjeda?

– Ili ljenjivca?

– To! Sanjaj me kao ljenjivca! Molim te, sanjaj me kao ljenjivca!

– Silvija, ti misliš da je to samo tako, sanjaš nešto pa to bude. Nije. Možeš se sanjati samo onakva kakva zapravo jesi.

– Pa što sam ja?

– A da zamisliš neko krilato biće? – rekao je pas i zagledao se u mene. I već sam idućeg trenutka lepršala oko ulične svjetiljke. To je bilo ludo: nije bilo nikakve mračne i zapišane kabine, mogla sam se uzdići bez cviljenja i škripanja kolotura, bez čeličnih sajli i utega.

293

– Ne na svjetlo, Silvija! – vikao je uplašeno pas. Gore, gore!

A gore na prozoru vidjela sam Nikšu kako puši. Bacio je cigaretu i gledao je kako pada, kako odskakuje od pločnika, kako se kotrlja na travu, kako se žar prosipa. Ja sam, trideset metara iznad tamnog dječjeg parka, u vlažnom noćnom zraku, dok su ljuljačke i klackalice mirovale, tiho mahala krilima u praznini. I dočekala sam ga, nagnuo se preko prozorske daske, zatvorenih očiju, već je spavao, ali pao je ravno meni u ruke. Zagrlila sam ga visoko iznad klupa i trave naježene od rose, u njemu je nešto tutnjalo, nešto je podrhtavalo. Dok je bez svijesti ležao nad prazninom, uvukla sam ga u sebe, a on se tresao, a moje su ga noge stisnule, a moja su krila bila dovoljno snažna, iako su ga potresali tako snažni trzaji da sam mislila kako će me zbaciti, kako ću pasti na pločnik, kako će se žar prosuti...

Sunce... protrljala sam oči i protegnula se. Ah, kako je lijepo osjećati onu obamrlost. Ležala sam na klupi, još mokra od rose. Sunce je bilo već visoko, bilo je sigurno već oko deset sati. Oko mene su se djeca nešto igrala, nešto dovikivala, nešto svađala, netko je plakao. Obratila sam pažnju: pa to je bio Dino, on je plakao.

Upravo je počinjala igra rata, obrazovale su se postrojbe, dijelila zaduženja, kovali ratni planovi, uspoređivalo oružje. Ali Dinu nisu htjeli. “Moj mi je tata rekao da Dino ne bi prošao regrutaciju i da ne može biti vojnik”, bila je defi-

nitivna odluka glavnog zapovjednika. Dino se rasplakao i pogledao mene, ali nisam znala što da mu kažem. Pogledali smo oboje gore, Nikša je stajao na prozoru i pušio, a onda je uvukao glavu.

A onda krik, svi su uzdahnuli i prestali disati, a ja sam znala da mu ne mogu pomoći jer je bio dan i više nije bilo nikakvih krila na mojim ramenima. Padao je čovjek u uniformi, padao je s četrnaestog kata i pao na travu i ostao ležati. Jedan uzdah sve djece, ljudi na prozorima, majki i beba u kolicima.

Pritrčala sam užasnuta – i prasnula u smijeh: bila je to samo uniforma, hlače i jakna, čizme i ruksak, i ona dva ordena, ali čovjeka u njima nije bilo. Čovjek koji ih je bacio kroz prozor smijao se i veselo mahao sa svojega četrnaestog kata i vikao: “Dino, ko ih jebe! Prijatelju, ti i ja više nećemo ratovati!”

A ja sam se vratila na klupu, sjela i pomislila da se možda ne bih smjela toliko uzbuđivati. Naime, malo sam računala i zaključila da bih već par sati mogla biti trudna.